

2002-2022 Yılları Arasında Yapılan Oyun Terapisi Çalışmalarının Karşılaştırmalı İncelenmesi *

Comparative Examination of Play Therapy Studies Conducted Between 2002-2022

ÖZET

Oyun terapisi yüzyıllık geçmişe sahip bir tedavi tekniğidir. Çocuklar, sözcükler yerine oyunlar aracılığıyla konuşmaktadır; çünkü onlar dili yetişkinler gibi kullanamaz. Bu nedenle oyun, çocuğun duygu dünyasının simgelerle yansımalarıdır. Bu tedavi şeklini çocuk ruh sağlığı alanında kullanan ilk kişi, “Küçük Hans” ile Sigmund Freud’tur ve vakayı görmemişse de değerlendirdiği metinlerde oyunun önemini vurgulamıştır. İlk örnekleri yirminci yüzyılın başlarında verilmiş olan oyun terapisi, farklı psikoterapi tekniklerinin katkısıyla kuramsal çerçevesi sağlamlaşmış olarak evrensel ölçüde yaygınlaşmıştır. İyileştirici olan oyun oynama eyleminin kendisidir ki bu bakış açısı tüm oyun terapisi yaklaşımlarının ortak paydada bulunduğu argümandır. Ve hepsi, çocukların problemlerini hem tanımlamak hem de çözmek için onlara yardımcı olmayı hedefler. Oyun terapisinin oldukça geniş bir patoloji yelpazesine nüfus edebildiği yapılan çalışmalarla desteklenmiştir: Kaygı, depresyon, gelişim ve davranış problemleri, mükemmeliyetçilik gibi sosyal problemler, öğrenme ve konuşma güçlükleri. Ayrıca boşanma, ihmal, istismar, aile içi şiddet gibi travmatik deneyimleri sağalmakta da etkili olduğu bulgularla sunulmuştur. Diğer taraftan bağlanma bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu, duygu durum bozukluğu, özel öğrenme güçlüğü ve zihinsel gerilik tanımlı çocuklarda ilaç tedavisinin yanı sıra oyun terapisinin en etkili yöntem olduğu kanıtlanmıştır. Literatürdeki çalışmalar grup oyun terapisinin bireysel oyun terapisinden daha etkili olduğunu işaret etmektedir. Yakın tarihli çalışmalara bakıldığında “çocuk merkezli oyun terapisi”nin yoğun olarak kullanıldığı çalışmalar göze çarpmaktadır. En yaygın kullanılan ekol odur. Bu çalışmada ağırlıklı olarak çocuk merkezi oyun terapisi araştırmaları literatürdeki diğer terapi teknikleriyle karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Oyun Terapisi, Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, Çocuk Psikopatolojisi.

ABSTRACT

Play therapy is a treatment technique with a centuries-old history. Children speak through games rather than words; because they cannot use language like adults. Therefore, play is the reflection of the child's emotional world through symbols. The first person to use this form of treatment in the field of child mental health was Sigmund Freud with his work of "Little Hans". Although he could not meet the case himself, he emphasized the importance of play in the texts he evaluated. Play therapy, the first examples of which were given in the early twentieth century, has become universally widespread as its theoretical framework has been strengthened with the contribution of different psychotherapy techniques. It is the act of playing itself that is healing, and this perspective is the common denominator of all play therapy approaches. Also they all aim to help children with identifying and solving their problems. It has been proved by studies that play therapy can affect a wide range of pathologies: Anxiety, depression, developmental and behavioral problems, social problems such as perfectionism, learning and speech difficulties. It has also been shown that it is effective in relieving traumatic experiences such as divorce, neglect, abuse and domestic violence. On the other hand, play therapy has proven to be the most effective method as well as medication for children diagnosed with attachment disorder, attention deficit and hyperactivity disorder, autism spectrum disorder, mood disorder, specific learning disability and mental retardation. Studies in the literature indicate that group play therapy is more effective than individual play therapy. When recent studies are taken into the consideration it is possible to assume that "child-centered play therapy" is used extensively stand out. It is the most widely used child psychotherapy technique. In this study, child-centered play therapy researches will be compared with other therapy techniques in the psychology literature.

Keywords: Play Therapy, Child-Centered Play Therapy, Child Psychopathology.

GİRİŞ

Tarihsel gelişim sürecine baktığımızda çocuğa yönelik algının 16. Yüzyıl itibariyle elle tutulur ölçüde değişmeye başladığı bilinmektedir. Önceki yıllara bakıldığında, örneğin Ortaçağ’da çocukluk kavramının olmadığı, yetişkin olarak kabul edildikleri, giyim kuşam, çalışma hayatı gibi yetişkinlerin maruz kaldığı muamelelere maruz kaldıkları ve onlara ayrıcalıklı hiçbir muamele tanınmadığı görülmektedir. Bugün ihmal olarak tanımladığımız davranışlar

Canan Sancak ¹ 

How to Cite This Article
Sancak, C. (2023). “2002-2022 Yılları Arasında Yapılan Oyun Terapisi Çalışmalarının Karşılaştırmalı İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:117; pp:9129-9133. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.72548>

Arrival: 19 July 2023
Published: 30 November 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi., İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

geçmişte sıradan durumlardı ve gündelik hayatın bir parçasıydı. 20.yüzyıl itibariyle anlaşılmaya başlandı ki onlar pek çok açıdan yetişkinlerden farklıydı.

Çocuklar yetişkin bireylerin birer küçük kopyası değildir. Melanie Klein 1955'te bir vakayla çalışırken çocuğun kaygısını ve savunmalarını daha iyi anlamının yollarını ararken yanıtı çocuğun oyuncaklarında ve oyunlarında bulunduğunu ifade etmiştir. Oyun yetişkin bireyler için boş zaman etkinliği iken çocuklar için yaşama ve öğrenme yoludur. Buna ilave olarak, kültürel etkilerin yansması dikkate alınmalıdır. Keza terapi süresince bütün çocukların aynı oyuncuğa, etkinliğe, materyale aynı tepkiyi vermesini beklemek yanlıştır.

Literatür taramasındaki ortak bulgulardan biri oyun terapisinde, çocukların hem güvende hem rahat hissetmeleridir. Böylece maruz bırakıldıkları travmaları semboller aracılığıyla, duygu ve düşüncelerini ifade ederek anlatırlar. Benimsenen yaklaşımı ışığında terapistler, danışanlarıyla iletişim kurabilmek gayesiyle farklı yöntem kullanabilirler. Serbest ya da yönlendirilmiş oyunlar, resim çizme, hikâye anlatma, bibliyoterapi, drama, macera terapisi teknikleri, hareket, dans, müzik bilimsel araştırmalarla ortaya konmuş etkin tekniklerdir.

OYUN TERAPİSİNDE KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR BULGULARI

Psikanalistik Oyun Terapisi

Psikanalistler nasıl ki yetişkinlerin bilinçdışını erişebilmek için rüyalarından faydalanıyorlarsa, çocukların bilinçdışını öğrenebilmek için de oyunlardan faydalanırlar. Onlara göre hiçbir davranış nedensiz değildir. Çocuk "temsili" oyunlar oynar. İç dünyasını dışa yansıtır. Oyunları değerlendirirken de bu mercekten bakar ve çözümden ziyade çocuğun anlamayı hedefler. Ardından, çocuğa baş etme mekanizmaları ve günlük hayatında işlevsellik kazandırmak niyetindedir.

Literatürde bu yaklaşımın güncel bilimsel araştırma örnekleri bulunamamıştır.

Bilişsel Davranışçı Terapi

Yapılandırılmış, yönlendirici ve hedef odaklıdır. OKB, davranım bozukluğu ve uyum problemleri yaşayan ortaokul çocuklarında kullanıldığı görülmektedir. Austin ve Hooper (2012)'a göre çocuklarla çalışırken depresyon, OKB, madde kullanımı, panik, kaygı, dürtü, yeme bozuklukları gibi alanlarda bilişsel davranışçı terapi kullanılmaktadır.

Yapılandırılmış Oyun Terapisi

Kısa sürede tamamlanan bu terapi çocuk danışan için epey verimlidir ve terapist de kolaylıklar sağlamaktadır. Özdoğan (2009)'ın çalışmasında çocuğun yaptığı oyunlara ve diyaloglara karışır ve çocuğu gerekli şekilde yönlendirir. Hızlı yol almanın kaynağı bu müdahaleler olarak düşünülmüştür.

Filial Oyun Terapisi

Bir psikoegitimsel bir modeldir ve Latince'de evlat anlamına gelmektedir. Aile içi ilişkileri güçlendirmedeki olumlu etkisi uzun dönemli araştırmalarda ortaya konmuştur. Terapi sonlandırıldıktan sonra da devam eder. Özkaya (2015)'ya göre Filial Terapi aile üyelerinin iletişimini kuvvetlendirir ve ebeveynler ebeveynlik becerilerini geliştirirler.

Landreth ve Kidon(2010), İsraili aileler üzerinde yoğunlaştırılmış Filial Oyun Terapisi sonucunda terapistin çocuklardaki içe yönelim davranışını anlamlı ölçüde azalttığı bulunmuştur. Ogawa (2007) Sudan'lı mülteci çocuklar üzerinde Filial Terapi uygulamıştır. Derinlemesine yapılan bu çalışmada iki çocuk üzerinde terapistin etkisi ölçülmüştür. Bu çalışmada oyun terapisinin çocuklardaki davranım bozukluğu, agresif davranışlar ve sosyal problemler üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Deneyimsel Oyun Terapisi

Terapist hiç yönlendirme yapmaz. Bu yönüyle diğer terapilerden ayrılır. Deneyimsel Oyun Terapisi'nde çocukların terapi sırasında yaptığı davranışların yorumu da farklıdır. Uygulanabilmesi için çocuğun sembolik oyun algısının olması gerekir. Bu yetenek 2 yaş ile birlikte gelişir ve sembolik oyunu becerebilen çocuklarla terapi gerçekleştirilir.

Çelik (2017), deneyimsel oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 3- 10 yaş grubu çocukların çocukluk çağı travma sonrası duygusal stres düzeyine etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Mutlu Yuva Mutlu Yaşam Derneği Çocuk Evlerinde kalmakta olan yaşları 3-10 arasında değişen 32 kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklar oluşturmuştur. Bu çocuklara 8 gün boyunca her gün toplamda 8 seans Deneyimsel Oyun Terapisi uygulanma sonrası travmaya bağlı psikolojik semptomlarında azalma görülmüş, Deneyimsel Oyun Terapisinin travma sağaltımında etkili olduğu saptanmıştır.

Çocuk Merkezli (Yönlendirmesiz) Oyun Terapisi

Teber (2015)'e göre bu yaklaşımın önceki adı yönlendirici olmayan oyun terapisi ve çocukların davranışlarını yönlendirmek gibi bir amacı yoktur. Axeline göre Çocuk Merkezli Oyun Terapisi'nde değişim gerçekleşmesi için şartsız kabul ve empatik bir ilişki gerekmektedir (Çelik, 2017) Çocuğu bir birey olarak kabul eder. Karar becerisi, benlik farkındalığı ve özgüven gelişimi hedefler. Çocuk merkezli oyun terapisinde terapistin görevi çocuğu cesaret vermektir.

Salter, Beamish ve Davies (2016) yaptıkları araştırmada Avustralya' da çocuk merkezli oyun terapisinin otizmliler çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisini incelemişlerdir. Ebeveynlerinin duygusal ve davranış problemleri nedeniyle başvurmaları üzerine dört ve altı yaş arası otizmliler çocuklar ile çalışılmıştır. Sonuçlar otizmliler çocuklarda oyun terapisinin etkin bir müdahale olduğunu işaret eder.

Ray, Schottelkorb ve Tsai (2007), araştırmalarında dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanılı çocuklarla bu oyun terapisinin etkisini incelemişlerdir. Araştırma kapsamında ilköğretim çağındaki çocuklara 30 dakikalık 16 seansın sonunda çocukların kaygıları ve öğrenme güçlükleri üzerinde etkili olduğunu bulunmuştur. Ray DC, Blanco PJ, Sullivan JM, Holliman R. (2009) yaptıkları araştırmada, ilköğretim yağındaki agresif davranışlı 41 çocukta çocuk merkezli oyunun terapisinin etkilerini incelemişlerdir. Veri analizi saldırgan davranışlarında azalmalar olduğunu işaret eder. Teber (2015), çocuk merkezli oyun terapisinin çocuklarda görülen davranış sorunlarının çözümüne etkisi incelemiştir. Araştırmada İstanbul'da 6-10 yaş arasındaki 30 çocuğa çocuk merkezli oyun terapisini uygulamıştır. Araştırma sonucunda Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin çocuklarda görülen davranış sorunlarını ve psikolojik sorunları azaltmada etkili olduğu saptanmıştır. Blanco, Ray ve Holliman (2012)'in çalışması kapsamında akademik olarak başarısız 18 çocuğa 26 seans uygulandıktan sonra çocukların dil, genel bilgi ve yazma alanlarında anlamlı artışlar görülmüştür. Schottelkorb ve arkadaşları(2012)'in yaptığı çalışmada travmatize olmuş 6-13 yaş arasındaki çocukların bir kısmına bu teknik, diğer kısmına travma odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulanmıştır. Her iki tekniğin de semptomları azaltmıştır. Yanıt'ın 2019'da 4,5 yaşında selective mutizm tanısı almış bir çocukla yapılan araştırma çalışmasının sonucuna göre bu oyun terapisinin 20. Seansında çocuğun göz teması kurmaya, gülümsemeye, renkli neşeli resimler çizmeye başladığı gözlemlenmiş; ailesinden akrabalarının sorularına artık yanıt verdiği ve bazı sınıf arkadaşlarıyla oyunlar oynadığı hatta hakkını aradığına dair geri bildirim alınmıştır. Candan (2017) 'ın 3-10 yaş arası katılımcılarla yaptığı araştırmada Çocuk Merkezli Oyun Terapisi'nin çocukların anksiyete, depresyon, dikkat eksikliği, sosyal içe dönüklük problemlerinde, agresiflik ve saldırganlıklarında azalmalar görmüştür. Ayrıca uygulama sonucunda bu çocukların daha mutlu olduğu ve kendilerini daha rahat ifade edebildikleri gözlemlendiğini belirtmiştir. Shen (2002), Çin'de depreme maruz kalmış 8-12 yaş arası 30 çocuğa bu terapi tekniğini uygulamıştır. Sonuçlar göstermektedir ki kaygı bozukluğu ve intihar riski anlamlı derecede düşmüştür. Benzer şekilde Ogawa (2004) doğal afete maruz kalmış, aşırı derecede korkunç bir olayla karşılaşmış çocuklarda görülen travmanın etkilerini azaltmıştır.

Grup Oyun Terapisi

Terapist lider olarak konumlanmaktadır. Türkiye'deki grup oyun terapilerinde üye sayısı daha fazla olmakla birlikte yurtdışında bu sayının iki veya üç olarak da belirlendiği anlaşılmaktadır.

İki veya üç çocuğun bulunacağı gruplardan daha fazla yarar sağlanacağını belirtmektedir. Üye sayısından bağımsız olarak, grup oyun terapisindeki çocukların önceki utangaçlık seviyelerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Johnson ve arkadaşları (2000) grup terapisinin ebeveynleri boşanmış çocuklarda boşanmaya uyum seviyesini artırarak depresyon düzeylerini azalttığı sonucuna ulaşılmışlardır. Bu yöntem boşanmış aile çocukları için en pratik, etkin ve etkili bir tedavi metodu olarak önerilmektedir Grup çalışması çocuklardaki boşanma algısını normalize eder ve onlara güç verir. Böylece bu deneyimi yaşlılarıyla daha rahat paylaşır. Yıldız (2015), grup terapisini alan çocukların grup terapisini almayan çocuklara oranla grup terapisini öncesi utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Oyun Terapilerinde Kullanılan Materyallere İlişkin Bulgular

Kullanılan materyaller çocuğun öyküsünü aktarmasına yardımcı olur. Çocuklar öykülerini aktarırken geçmişi ve şimdiyi yansıtabilir. Kullandığı nesnelere ve oluşturduğu hikâyeye kendini ortaya koyar.

Sezici (2013) tarafından yapılan doktora çalışması, oyun terapisinin okul öncesi çocuklarda sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisini araştırmıştır. Sonucunda Sosyal Bilişsel Öğrenme Teorisine göre şekillendirilmiş Oyun Hamuru Çalışma Programı ile oyun oynayan çocukların diğer çocuklara göre sosyal, duygusal ve davranış becerilerinde artış görülmüştür.

Öztürk (2016) ve arkadaşlarının çalışmalarına göre şiddete tanık olmuş çocuklarla çalışırken oyuncak silahlar kullanılabilir. Benzer şekilde, yetersiz bakım ve beslenme nedeniyle yeterince gelişmemiş çocuklarda tencere, tava, çatal, bıçak gibi oyuncaklar kullanılabilir. Cinsel istismara uğrayan çocuklarla çalışırken oyun terapisi kapsamında kullanılacak bir yöntem de kum havuzudur. Genel kullanımda kum havuzu uygulaması, çocuk için çeşitli anlam ifade edebilecek ufak nesnelere (oyuncak hayvanlar, figürler, küçük oyuncaklar, genel nesnelere vb.) de dâhil edilerek yapılır. Reyes ve Asbrand (2005) çalışmalarında oyun terapisini cinsel istismara uğramış çocuklarda kullanmışlar ve bunun için özel oyun odaları düzenlemişlerdir. Bu oyun odaları minyatür figürleri, kuklaları, sanatla ilgili araç gereçleri, oyuncak bebekleri, mobilya içeren oyuncak bebek evlerini, kitapları ve masa oyunlarını içermektedir. Travma Belirtileri Kontrol Listesi ölçeği uygulanmış ve oyun terapisinin ölçek üzerinden olumlu etkileri saptanmıştır.

Katz, Barnett ve Hershkowitz (2005 & 2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada cinsel istismara uğramış 4- 14 yaş arası 125 çocuk iki gruba ayrılarak bir gruba çizim grubunda çocuklardan kendilerine ne olduğunu çizmeleri istenirken diğer grubun oyun oynamasına izin verilmiş ancak herhangi bir çizim yapmalarına imkân tanınmamıştır. Sonuçlara göre, çizim yapan grup uygulama sırasında daha olumlu şeyler hissettiğini söylerken, negatif hisler konusunda bir farklılaşma bulunmamıştır. Aynı şekilde uygulama sonrası hislerinde de çizim yapan ve yapmayan grup arası bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre yapılan çizimler çocukların güven, özdeğer ve adalet duygusunu güçlendirdiği için uygulayıcılar açısından işlevsel bir öneme sahiptir.

Parish-Plass (2008)'in yaptığı çalışmada istismara uğrayan çocuklara hayvan destekli terapi yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemle göre istismara uğrayan çocukların travmatik meselelerle baş etmesinde hayvanların varlığı yatıştırıcı ve daha az tehdit edici bir ortam sağlamıştır.

SONUÇ

Son 20 yıla bakıldığında psikanalitik yaklaşımı ile ilgili oldukça az sayıda bilimse çalışma ve makale vardır. Yapılan çalışmalar oyun terapisi çeşitlerine göre incelendiğinde, Çocuk Merkezli Oyun Terapisi ile ilgili daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, çocuklarla ilgili vakalarda en etkili oyun terapisi çeşitlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum ülkemizde Çocuk Merkezli Oyun Terapisi'nin daha popüler olmasına ve çalışmaların üzerinde yoğunlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Oyun terapisi çalışmalarında 2019 yılında gözle görülür bir artış yaşansa da yabancı literatürdeki çalışma sayısı kıyaslandığında, ülkemizdeki araştırmacıların konu üzerine daha çok eğilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Son olarak kullanılan materyal ve oyuncakların çeşitliliği artmıştır.

KAYNAKÇA

- Akgün, E. & Karaman Benli G. (2019) Okul öncesi dönem çocuklarla bibliyoterapi : Bir uygulama örneği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, R. M., Abbott, M. J., & Lyneham, H. J. (2006). Bibliotherapy for children with anxiety disorders using written materials for parents: A randomized controlled trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(3), 436-444
- Blanco, P. J., Ray, D. C., & Holliman, R. (2012). Long-term child centered play therapy and academic achievement of children: A follow-up study. *International Journal of Play Therapy*, 21(1), 1-13.
- Candan, S. (2017). 3-10 yaş arası gelişimsel problemleri olan çocuklarda çocuk merkezli oyun terapisinin etkisinin incelenmesi. (Doktora Tezi). Yök (281256535)
- Johnson, B., Franklin, L., Hall, K. & Prieto, L. (2000). Parent training through play: parent-child interaction therapy with a hyperactive child. *The Family Journal*, 8 (2), 180-186
- Katz, C., Barnett, Z. & Hershkowitz, I. (2014). The effect of drawing on children's experiences of investigations following alleged child abuse, *Child Abuse & Neglect* 38(5), 858-867
- Kottman, T. & Walen K. (2016) *Partners in play*. Virginia: American counseling association
- Landreth, G.L. (1991). *Play therapy: The art of the relationship*. Munice, IN: Accelerated Development.
- Ogawa, Y. (2004). Childhood trauma and play therapy intervention for traumatized children. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory & Research*. 32(1), 19-29
- Öztürk, C., Öpöz, T & Dedeler, T. (2016). Çocukluk çağı cinsel istismarına yönelik tedavi ve önleme yaklaşımları: Bir gözden geçirme, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi* 3(1), 28-43
- Özkaya, B. (2015), Ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine odaklanan bir oyun terapisi yaklaşımı: filial terapi.

- Parish-Plass, N. (2008). Animal-assisted therapy with children suffering from insecure attachment due to abuse and neglect: A method to lower risk of intergenerational transmission of abuse. *Clinical child psychology and psychiatry*, 13(1): 7-30
- Ray, D. C., Schottelkorb, A., & Tsai, M.-H. (2007). Play therapy with children exhibiting symptoms of attention deficit hyperactivity disorder. *International Journal of Play Therapy*, 16(2), 95–111.
- Reynolds, S., Wilson, C., Austin, J., Hooper, L. (2012). Effects of psychotherapy for anxiety in children and adolescents: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 32(4), 251-262
- Salter, K., Beamish, W., & Davies, M. (2016). The effects of child-centered play therapy (CCPT) on the social and emotional growth of young Australian children with autism. *International Journal of Play Therapy*, 25(2), 78–90.
- Sezici, E. (2013). Okul öncesi çocuklarda oyun terapisinin sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisi (Doktora Tezi). ProQuest (28509261)
- Schottelkorb, A. A., Dumas, D. M., & Garcia, R. (2012). Treatment for childhood refugee trauma: A randomized, controlled trial. *International Journal of Play Therapy*, 21(2), 57–73.
- Shen, J. (2002) Short-term group play therapy with Chinese earthquake victims: Effects on anxiety, depression and adjustment. *International Journal of Play Therapy*, 11(1), 43–63.
- Teber, M. (2015). Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuklarda görülen davranış sorunlarının çözümüne etkisi. (Yüksek Lisans Tezi) 1-97
- Turan, L. (2010). Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*
- Yıldız, C. (2015). Oyun terapisiyle bütünleştirilmiş grup terapisinin çocukların utangaçlık düzeylerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi) Yök Tez (28509266)
- Yanıt, E. (2019). Selektif mutizm vakasının yönlendirilmemiş oyun terapisi teknikleri ile sağaltımı. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi Cilt 2(2019), Sayı 3, 68-76*